

Philip Veerman

Introductie

Voordat ik aan het onderwerp van mijn ‘opiniestuk’ begin, kan ik het niet laten eerst een herinnering op te halen aan een kinderrechter die een diepe indruk op mij maakte, namelijk “juffrouw Hudig” zoals zij zichzelf in mijn herinnering steevast noemde. In 1975 werkte ik voor Prof. Jannie Sanders-Woudstra bij de afdeling kinderpsychiatrie van het AZR/Sophia Kinderziekenhuis en mijn taak was o.a. de therapeutische gezinsverpleging (TGV) van de grond te krijgen voor de regio Rotterdam. Jannie Sanders’ idee was dat we alleen konden beginnen met de TGV wanneer er ook een *intensive care unit* zou komen. Als pleegouders even rust nodig hadden van een moeilijk pleegkind en de spanning opliep, dan kon dat kind een korte periode worden opgenomen. Zo konden de pleegouders tot rust komen, maar hoefde de pleegzorgrelatie niet te worden verbroken. Ik had het Gereformeerd Burgerweeshuis Rotterdam als geschikte partner gevonden en stelde voor dat de heer C. Hoek, de directeur van die instelling en mevrouw Sanders en onze teams zouden onderhandelen over samenwerken. Als organisator op de achtergrond stelde ik beide potentiële partners voor dat dit zou gebeuren onder voorzitterschap van de Rotterdamse kinderrechter Prof. mr. dr. J. C. Hudig en dat bleek een gouden greep te zijn. Als zij de vredesonderhandelingen tussen de Israëli en de Palestijnen had kunnen voorzitten was er al lang vrede geweest in het Midden-Oosten. In een aantal sessies op de Noord-Singel (waar de rechtbank Rotterdam toen gevestigd was) kwam op een enorm rustige wijze de samenwerking tot stand. Ik vind Han Hudig (1907-1996) een rolmodel voor kinderrechters, ook al omdat zij liet zien dat kinderrechter een specialisatie is waarvoor je moet kiezen en dat de kinderrechter-baan niet een doorgangsstation mag zijn. Ook werd mij duidelijk dat het kinderrechter zijn idealiter gepaard gaat met een zekere bevlogenheid. Richard Tuthill, de eerste kinderrechter die in juli 1899 in Chicago aan de slag ging, wordt ook beschreven als een bevlogen kinderrechter. In het Rotterdams stadsarchief is een mooie foto van fotograaf Ary Groeneveld uit 1972 waar juffrouw Hudig naast de Rotterdamse rechtbankpresident loopt. Je ziet hoe gedistingeerd zij was, maar ik vond haar tevens benaderbaar en dichtbij. Hoe dan ook, dankzij juffrouw Hudig werden de onderhandelingen succesvol afgerond. De ‘intensive care unit’ voor pleegkinderen in de regio Rotterdam kwam tot stand bij wat toen nog Burgerweeshuis heette, later Bergse Bos (nu onderdeel van Horizon) en deze bestaat nog steeds (en heet ‘de Hobbits’). De Vlaamse psychiater Paul Verhaeghe beschrijft dat we tegenwoordig weinig waar-

de hechten aan autoriteit.¹ Wij hadden ten aanzien van juffrouw Hudig daar geen last van. Wij waardeerden haar autoriteit juist en zij zette ook ten aanzien van kinderen die autoriteit bewust in en zij nam haar verantwoordelijkheid.

Hechting is een kinderrecht

Op 23 juni 2018 verscheen in *Psychology Today* een stuk van Jessie Borelli (van de University of California, Irvine) getiteld *Separation is Never Ending: Attachment is a Human Right*. Het is geen groot wetenschappelijk artikel, maar de titel vond ik intrigerend omdat dit (recht op hechting) niet in het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK) als zodanig is terug te vinden. Het belang van het kind (artikel 3 IVRK) is gebaseerd op de gedachte dat nagegaan dient te worden wat de behoeften van het kind zijn. Emily Keddell schreef dat “needs were framed as emotional needs, best met by family relationships and theorised primarily using attachment theory”.² Als een kinderrechter tot een interventie (bijvoorbeeld een uithuisplaatsing) besluit, staat als doel dat kinderen of jongeren zich zouden kunnen moeten hechten en een langdurige relatie vormen, lang niet altijd centraal. Zo was een van de recente aanbevelingen van het VN Comité voor de Rechten van het Kind aan Nederland:

‘The Committee...is concerned about the large number of emergency out-of-home placements, and frequent transfers of children in residential youth care facilities’ ...[and recommends to] “prevent frequent transfer of children in alternative settings and monitor the quality of care therein (...)”.³

Immers als je steeds overgeplaatst wordt, lukt het niet een langdurige relatie op te bouwen.

De kinderrechter is sinds 1995 meer op afstand geplaatst, is minder actief en is nu vooral een ‘toetsers’ (toetst dat de waarborgen van de wet voldoende worden nageleefd). De kinderrechter is niet meer verantwoordelijk voor de uitvoering van een ondertoezichtstelling. Met de lange wachtlijsten is plaatsing in een gespecialiseerde jeugdzorgvoorziening of een jeugd-GGZ voorziening vaak een groot probleem. Naarmate de tijd verstrijkt neemt de problematiek toe en dienen vaak de oorspronkelijke plannen voor plaatsing te worden herzien, omdat de problematiek is verergerd. Het lijkt of er een trend is de kinderrechter niet te betrekken. In Den Haag (de stad waar ik werk) is er bijvoorbeeld ‘preventieve jeugdbescherming’ ontwikkeld, waar een uithuisplaatsing vrijwillig geschiedt en de kinderrechter er niet aan te pas komt.

In Nederland willen we vaak voor een dubbeltje op de eerste rang zitten, dus een behandeling moet zo kort mogelijk en zo goedkoop mogelijk zijn. In de Geestelijke gezondheidszorg (GGZ) is dit helemaal doorgeschoten. Daar draait het vaak om twaalf behandeluren en zelfs om behandelminuten, wordt gekeken hoe het aantal behandelminuten is “af te schalen” en hoe er tevens zo efficiënt mogelijk gewerkt kan worden. In de huisartsenzorg worden softwarepakketten ingevoerd,

1 P. Verhaeghe, *Autoriteit*, Amsterdam: De Bezige Bij 2015.

2 E. Keddell, *Journal of Social Work*, 2017, vol 17, nr. 3, p. 324-342.

3 CRC Committee, *Concluding Observations*, CRC/C/NLD/CO/5-6, 2022, paragraaf 25 en 25d.

waar patiënten hun klachten kunnen invoeren en de app hun dan vertelt of een doktersbezoek nodig is of niet.⁴ De robotisering van de samenleving is in volle gang.⁵ Menselijk contact is soms moeilijker te realiseren. In dit kader heeft de Rotterdamse advocaat Reiner Feiner zich uitgesproken tegen uitspraken van de kinderrechter in deze uitzonderlijke Coronatijd waar belanghebbenden “niet of gebrekkig of louter telefonisch gehoord werden” ondanks het feit dat het bijvoorbeeld ging om een uithuisplaatsing van een tweeling en de ouders ook niet bijgestaan werden door advocaten.⁶

Permanency planning

We horen nu niet veel meer over ‘permanency planning’. De onderliggende gedachte was

*“That every child has a right to a permanent and stable home, preferably his or her own” en bij kortdurende of tijdelijke plaatsingen zoals een tijdelijk pleeggezin nagedacht dient te worden over “a more permanent living arrangement”.*⁷

Als kinderrechtters en hun ketenpartners dit *permanency*-principe en het belang van hechting meer in het vizier zouden hebben, zouden al die overplaatsingen vermeden kunnen worden. Maar dat betekent (zoals Pelton ook bepleitte) een herstructurering van het gehele systeem.

Hechting als richtsnoer voor plaatsingsbeleid aanhouden, leek ook van belang toen de voorzitter van de landelijke expertgroep jeugdrechters verklaarde (volgens *NOS Nieuws* van 26 oktober 2021) dat jeugdrechters onderzoeken hoe ze hebben gehandeld bij uithuisplaatsingen van kinderen en bij andere “kwetsbare” zaken. Aanleiding was onder andere een bericht van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) dat tussen 2015 en 2020 maar liefst 1115 kinderen het slachtoffer werden van het kinderopvangtoeslagen-schandaal en uit huis werden geplaatst.⁸ Op 11 mei 2022 berichtte de NRC dat het CBS het aantal uithuisgeplaatste kinderen van gedupeerden van de toeslagenaffaire naar boven had bijgesteld naar 1675. Hoe dan ook, hechting als uitgangspunt en leidraad voor beleid had mogelijk kunnen voorkomen dat een groot aantal van deze kinderen uit de toeslagenaffaire uit huis zouden zijn geplaatst. Immers dan was door de overheid – bij de door de toeslagenaffaire oplopende stress in de gezinnen – ingezet op intensieve hulp aan de gezinnen met als doel dat de stress niet zou leiden tot het uit elkaar vallen van de gezinnen of uithuisplaatsingen. Dat was vast niet bij alle gezinnen gelukt maar het proberen in stand te houden van de hechting met de ouders als uitgangspunt was juist geweest. Tommie Forslund e.a. schreven in ‘Attachment goes to court: child protection and custody issues’: *“It is imperative to provide families with support to facilitate good-enough care, and not threaten continuity of care without the most serious of justifications”.*⁹

4 Zie het interessante artikel: ‘Help! De dokter verdwijnt’, De Groene Amsterdammer, 10 februari 2022.

5 Joshua C. Gellers, *Rights of Robots*, Routledge, 2021.

6 [fiadvocaten.nl>blog>member>reiner-feiner](https://fiadvocaten.nl/blog/member/reiner-feiner) en ECLI:NL:RBROT:2020:3524.

7 L.H. Pelton, ‘Beyond Permanency planning: Restructuring the Public Child Welfare System’, *Social Work*, 36, 4, p. 337-343.

8 Zie ook Tweede Kamerstuk 31066, nr. 921.

9 *Attachment and Human Development*, 2022, vol. 22, nr.1.

Een ander recent onderwerp is hechting van *siblings* aan elkaar. Samenplaatsing van broers en zussen gebeurt te weinig omdat, naar mijn mening, te weinig gerealiseerd wordt dat kinderen ook aan elkaar zijn gehecht en steun aan elkaar kunnen hebben (zeker als ze thuis samen traumatische ervaringen moesten doorstaan, bijvoorbeeld als de ouders een psychiatrische stoornis hebben of een verslaving). De weinige plaatsingsmogelijkheden en de wachtlijsten dragen ertoe bij dat samen plaatsen vaak niet lukt. Samenplaatsing is het overwegen waard stellen ook Mariëlle Bahlmann en Marit Buddenbaum.¹⁰ Een goed voorbeeld vind ik een van de eerste gezinshuizen die tot stand is gekomen door Amstelslad (nu opgegaan in Levvel). Een groot huis werd meen ik al in 1975 gekocht in Uithoorn voor een groot gezin waarvan de moeder overleed en de vader niet voor zijn kinderen kon zorgen. Een echtpaar (met zelf een klein kind) kon de ouderrol op zich nemen voor de kinderen van dat grote gezin.

Conclusie

Dit opiniestuk is geen wetenschappelijk artikel, maar slechts een aanmoediging aan kinderrechters om bij ketenpartners erop aan te dringen hechting meer centraal te stellen. Tevens een pleidooi niet te vermijden moeilijke zaken aan de kinderrechter voor te leggen. Het ondermijnen, buitenspel zetten of het afkalven van de rol van de kinderrechter is niet in het belang van kinderen. Kinderen staan überhaupt niet hoog op de Nederlandse politieke agenda. Als bijvoorbeeld op 22 februari jl. op de valreep de Eerste Kamer niet met een motie tegen de bezuinigingen op de jeugdzorg was gekomen, waren die nog gerealiseerd ook. Nu gaat het bij het op de schop nemen van jeugdzorg om behandelingen waarvan het effect bewezen is (zoals Maarten van Ooijen, staatssecretaris van volksgezondheid, welzijn en sport aankondigde op 14 mei 2022). Niet om hechting en zo raken we van de regen in de drup.

De kinderrechters zijn misschien meer afhankelijk van de ketenpartners dan in de tijd van juffrouw Hudig, maar spreken nog altijd met gezag als het over uithuisplaatsingen gaat.

Kortom: hechting als leidraad voor de kinderrechter heeft in honderd jaar niets aan relevantie ingeboet. In een tijd dat verbinding maken meer via de sociale media gebeurt, zou de kinderrechter een baken dienen te zijn voor het belang van continue relaties en plaatsingsmogelijkheden die dat bevorderen.

10 M. Bahlmann en M. Buddenbaum, 'Ontwikkelingen rondom samenplaatsen van broers en zussen', *NJB* 2021/40.